

УДК 81'42:075:005.21-049.2]355.01(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/folium/2023.3.4>

МЕДІАДИСКУРС ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЗОБРАЖЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДИСКУРСИВНИХ СТРАТЕГІЙ І МАНІПУЛЯТИВНИХ ТЕХНІК

Ольга Білик

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології*

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ORCID ID: 0000-0002-3973-0700

Scopus Author ID: 57833983100

Web of Science Researcher ID: HJI-0768-2023

Валерій Ганзін

студент-магістр кафедри англійської філології

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ORCID ID: 0009-0004-2467-0292

Ключові слова: дискурс, медіадискурс, критичний дискурс-аналіз, дискурсивно-історичний підхід, дискурсивні стратегії, вплив, маніпуляції.

У статті розглянуто особливості вживання дискурсивних стратегій на основі статті видання The New York Times ‘The War in Ukraine May Be Impossible to Stop. And the U.S. Deserves Much of the Blame’. Досліджено вплив на читача та зображення російсько-української війни предикативної / номінативної стратегії, стратегії посилення / послаблення та стратегії преспективізації. Особливої уваги приділено лінгвістичним реалізаціям згаданих стратегій. Методом дослідження виступає Критичний дискурс-аналіз та його підвид – Дискурсивно-історичний підхід.

Медіадискурс відіграє важливу роль у зображенні російсько-української війни. Актори конфлікту використовують медіа як один з елементів інформаційного впливу. Саме тому з медіа часто пов’язують такі поняття, як маніпуляція, інформаційно-психологічна операція та пропаганда. Низка дискурсивних стратегій допомагають авторам дискурсу впливати на читача. Виявлено, що предикативна / номінативна стратегія та стратегія посилення / послаблення відповідають за позитивне чи негативне зображення соціальних акторів та процесів дискурсу. Головними лінгвістичними реалізаціями цих стратегій є атрибути, імплікатури та когнітивні метафори. Стратегія преспективізації є головним засобом вираження власної думки автора. Саме з її допомогою автори дискурсу маніпулюють споживачем дискурсу та насаджують власні наративи. Реалізацію стратегії помічаємо у підміні понять, використанні багатозначних термінів, імплікатурах, фразях-дисклеймерах та актах інтертекстуальності. Разом згадані стратегії можуть мати достатньо серйозний вплив на читача дискурсу та кардинально змінити його ставлення до головних соціальних акторів та процесів російсько-української війни. Таким чином, медіа відіграють ключову роль у висвітленні подій російсько-української війни та можуть впливати на її хід. Подальше дослідження медіадискурсу є важливим для якнайкращого розуміння процесів війни та дій її акторів.

MEDIA DISCOURSE AND ITS IMPACT ON THE PORTRAYAL OF THE RUSSO-UKRAINIAN WAR: CRITICAL STUDY OF THE DISCURSIVE STRATEGIES AND MANIPULATIVE TECHNIQUES

Olha Bilyk

*PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of English Philology
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
ORCID ID: 0000-0002-3973-0700
Scopus Author ID: 57833983100
Web of Science Researcher ID: HJI-0768-2023*

Valerii Hanzin

*Master at the Department of English Philology
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
ORCID ID: 0009-0004-2467-0292*

Key words: *discourse, media discourse, critical discourse analysis, discourse historical approach, discursive strategies, impact, manipulation.*

The article examines the peculiarities of the use of discursive strategies based on the New York Times article ‘The War in Ukraine May Be Impossible to Stop. And the U.S. Deserves Much of the Blame’. The article examines the impact of the predication/nomination strategy, the strategy of intensification/mitigation and the strategy of perspectivation on the reader and the portrayal of the Russo-Ukrainian war. Special attention is paid to the linguistic realizations of these strategies. The method of the study is Critical Discourse Analysis and its subtype – Discourse Historical Approach.

Media discourse plays an important role in the portrayal of the Russo-Ukrainian war. The actors of the conflict use the media as one of the elements of the informational influence. That is why the media are often associated with concepts such as manipulation, psychological operations and propaganda. A number of discursive strategies can help the authors of the discourse to influence the reader. It has been found that the predication/nomination strategy and the strategy of intensification/mitigation deal with the positive or negative description of social actors and discourse processes. The main linguistic realizations of these strategies are attributes, implicatures and cognitive metaphors. The strategy of perspectivation is the main means of expressing the author’s own opinion. It is with its help that authors of discourse manipulate the consumer of discourse and impose their own narratives. The use of the strategy is found in the equivocation, the use of ambiguous terms, implicatures, disclaimer phrases and acts of intertextuality. Used together, these strategies can have a rather serious impact on the reader of the discourse and radically change their attitude towards the main social actors and processes of the Russo-Ukrainian war. Thus, the media play a key role in the portrayal of the events of the Russo-Ukrainian war and can have an impact on its course. Further study of the media discourse is important for a better understanding of the processes of the war and the actions of its actors.

Вступ. Дискурс є інтегральною частиною життя кожної людини, адже ми щодня взаємодіємо з різними видами дискурсу, коли переглядаємо новини у соціальних мережах чи на ТБ, читаємо блоги та статті, спілкуємось з викладачами та вчителями у освітніх закладах та інтегруємо з суспільством. Дискурс є міждисциплінарним поняттям, в якого є безліч визначень.

Т. ван Дейк визначає дискурс як комплексну комунікативну подію – комбінацію статичного тексту та екстралінгвістичних чинників (психологічних, соціальних, прагматичних, історичних, культурних), які «активують» та актуалізують текст (van Dijk, 1998).

Контекст російсько-української війни підсилює важливість аналізу дискурсу, адже саме через

його призму ми взаємодіємо з її інформаційною складовою. Зважаючи на гібридну природу сучасних збройних конфліктів, зазначаємо, що дискурс та його підвиди, такі як медіадискурс, є частиною глобальних інформаційних воєн, і російсько-українська війна не є виключенням. «Медіадискурс – це глобальна універсальна категорія сучасного комунікативно інформаційного дискурсу, яка виступає певним тлом та в якому відбиваються актуальні настрої суспільства в різних сферах діяльності» (Сизонов, 2013: 1). Медіадискурс відіграє одну з головних ролей в інформаційній війні Росії проти України, адже медіа виконують важливі під час війни функції: інформаційну (донесення інформації), узгоджувальну (підтримування інформаційного балансу) та мобілізаційну (Мак-Квейл, 2010). Саме тому медіадискурс є тлом для інформаційно-психологічних операцій ворога, маніпуляцій та насаджування пропагандистських наративів.

Вважаємо, що аналіз медіадискурсу є важливим напрямком наукового дослідження російсько-української війни. Зважаючи на міждисциплінарність дискурсу, обов'язковим є використання методу аналізу, який би міг охопити всі його складові: лінгвістичну, соціальну, політичну, психологічну тощо. Таким методом є критичний дискурс-аналіз (далі – КДА). За Т. ван Дайком (2015: 466) КДА – «це тип аналітичного дослідження дискурсу, який в першу чергу вивчає те, як зловживання соціальною владою, домінація та нерівність здійснюються, відтворюються у тексті та усному мовленні та протистоять їм у соціальному та політичному контексті». КДА спрямований на дослідження переважно соціальних явищ, такі як расизм, сексизм та ксенофобія. Дослідження дискурсу війни за допомогою КДА не є загальнопоширеним, тому актуальність роботи полягає у розширенні теоретичної бази КДА та дослідженні дискурсу російсько-української війни.

Міждисциплінарність КДА та його багатоспектність призвели до появи багатьох підвидів методу. Одним з таких є підхід Н. Феркло (2003), який розглядає дискурс як частину «соціальної практики». Він вважає, що дискурс та мова є інтегральною частиною соціуму, тому вони мають прямий вплив на соціальний аспект життя людини (Fairclough, 2001). Т. ван Дайк є автором соціокогнітивного підходу КДА. Він розглядає дискурс як соціальне явище, яке медіюється психікою його реципієнтів (у Wodak, 2015). Тому основою дослідження цього підходу є такі поняття як когнітивні конструкції та два типи ментальних моделей (ситуативна та контекстуальна). Вчений також звертає окрему увагу й на соціальний аспект дискурсу та досліджує зв'язки між мікро та макро рівнями дискурсу. Дискурсивно-історичний підхід

(далі – ДІП), запропонований Рут Водак, має такі особливості:

1. Ставить за мету критичного проаналізувати дискурс (текстуальна критика, соціодіагностична критика, прогностична критика) (Wodak, Meyer, 2001).

2. Бере за основу поняття контексту (внутрішнього, інтердискурсивного, ситуативного, соціополітичного, історичного) (Wodak, Meyer, 2001).

3. Має три стадії (визначення тем, соціальних акторів та процесів дискурсу, аналіз дискурсивних стратегій, аналіз лінгвістичних реалізацій дискурсивних стратегій) (Wodak, 2015).

Методи та матеріал досліджень. За основу нашого дослідження беремо дискурсивно-історичний підхід Рут Водак, а саме аспект аналізу дискурсивних стратегій та їх лінгвістичних реалізацій. Дослідниця виокремлює наступні стратегії (Wodak, 2015):

- рефераційна (номінальна) стратегія: використання метафор, метонімії та синекдохи задля категоризації учасників дискурсу за групами соціальних акторів.

- предикативна / номінативна стратегія: використання оціночних атрибутів, імпліцитних та експліцитних предикацій задля позитивного / негативного зображення учасників дискурсу;

- аргументативна стратегія: використання топосу задля виправдання позитивного / негативного зображення;

- стратегія перспективізації: опис подій задля пояснення точки зору автора та вираження причетності;

- стратегія посилення / послаблення: посилення та послаблення ілюквативної сили висловлювання.

У нашому дослідженні ми звертаємо увагу на предикативну / номінативну стратегію, стратегію посилення / послаблення та стратегію перспективізації. Пояснюємо вибір цих стратегій їх маніпулятивною природою та впливом на читача.

Матеріалом дослідження було обрано статтю видання The New York Times 'The War in Ukraine May Be Impossible to Stop. And the U.S. Deserves Much of the Blame' (Caldwell, 2022), в якій її автор піднімає контрверсійні теми та розповсюджує маніпулятивні наративи за допомогою використання дискурсивних стратегій, що були обрані для аналізу.

Результати дослідження. У проведеному аналізі ми звертаємо увагу на головні процеси статті. Через призму кожного з них розглядаємо й зображення головних соціальних акторів та використання предикативної / номінативної стратегії та стратегії посилення / послаблення. Російсько-українська війна є першим процесом, який розглядається у статті (Caldwell, 2022) та отримує

негативне зображення. Росія, як країна, яка розпочала війну, також отримує негативне зображення:

*Naturally, Mr. Guaino understands that Russia is **most directly to blame** for the present conflict in Ukraine. **It was Russia** that massed its troops on the frontier last fall and winter and – having demanded from NATO a number of Ukraine-related security guarantees that NATO rejected – began the **shelling and killing** on Feb. 24.*

Звертаємо увагу на чітку вказівку агента дії підсилену детермінантом ‘most’ (найбільш) та емоційним розщепленим реченням ‘It was Russia who...’ (саме Росія...). Іменники ‘shelling’ (обстріли) та ‘killing’ (вбивства) також підсилюють негативне зображення.

Негативне зображення Росії частково нейтралізується негативним зображенням США та Заходу за допомогою сполучника ‘but’ (але): ***‘But the United States has helped turn this tragic, local and ambiguous conflict into a potential world conflagration’.*** Війна отримує змішане зображення: автор використовує атрибут ‘tragic’ (трагічний) у комбінації з атрибутами ‘local’ (місцевий) та ‘ambiguous’ (неоднозначний), які допомагають послабити негативне зображення та применшити значущість війни. Характеристика війни як «потенційної пожежі світового масштабу» (‘potential world conflagration’) використовується для підсилення негативного зображення США, які виступають агентом дії, який спричинив цю «пожежу».

Також звертаємо увагу на використання концептуальної метафори ‘sleepwalking into war with Russia’ (наближаються до війни з Росією немов сновида) для негативного зображення США та країн Європи: *‘... Henri Guaino, a top adviser to Nicolas Sarkozy when he was president of France, warned that Europe’s countries, under the shortsighted leadership of the United States, were **‘sleepwalking’ into war with Russia**’.* Основне значення метафори досягається за допомогою проектування агентів та дій просторів політики та людського тіла: Захід рухається до війни з Росією, немов сновида, який не усвідомлює, що робить та через це може завдати собі та іншим шкоди. Задля розшифрування другорядного значення метафори звертаємо увагу на її походження, яке було згадано автором статті: *‘Mr. Guaino was borrowing a metaphor that the historian Christopher Clark used to describe the origins of World War I’.* Звідси дізнаємось, що метафора була запозичена у історика Крістофера Кларка, який вжив її для опису початку Першої світової війни. Як наслідок, надаємо наступне розшифрування другорядного значення метафори: Захід, як і 100 років тому, не помічає як рухається до нової світової війни.

Події 2014 року, а саме Революція гідності та анексія Криму отримують змішане зображення та використовуються автором задля негативного зображення США та України та змішаного зображення Росії:

*In 2014 the **United States backed an uprising**—in its final stages a **violent uprising**—against the **legitimately elected** Ukrainian government of Viktor Yanukovich, which was pro-Russian. (The corruption of Mr. Yanukovich’s government has been much adduced by the rebellion’s defenders, **but** corruption is a perennial Ukrainian problem, **even** today.) **Russia, in turn, annexed Crimea, a historically Russian-speaking part of Ukraine that since the 18th century had been home to Russia’s Black Sea Fleet.***

Негативне зображення США, як і подій Революції гідності, підсилено атрибутом ‘violent’ (жорстокий). Звертаємо увагу на США як агента дії, що підтримав ‘жорстоке повстання’ (‘backed an uprising’). Негативне зображення уряду Януковича послаблено за допомогою прислівника ‘legitimately’ (легітимно) та прислівника ‘but’ (але), який у комбінації з атрибутом ‘perennial’ (багаторічний) та прислівником ‘even’ (навіть) нейтралізують негативне зображення корумпованості його уряду та додають до негативного зображення сучасного уряду України. Зображення Росії хоча й є частково негативним, адже автор чітко вказує, що Росія саме анексувала Крим (‘annexed Crimea’), він одразу ж вдається до послаблення такого зображення за допомогою ідіоми ‘in turn’ (у свою чергу). Ще одним випадком послаблення негативного зображення Росії є згадка Хартії стратегічного партнерства між США та Україною: *‘That charter **‘convinced Russia that it must attack or be attacked,’** Mr. Guaino wrote’.* Звертаємо увагу на навмисну зміну агента дії: Росія – США та Україна.

Наступним процесом, який також отримав негативне зображення, є військова допомога США Україні:

*And this is where Mr. Guaino is correct to **accuse the West of sleepwalking**. The United States is trying to maintain the **fiction** that arming one’s allies is not the same thing as participating in combat.*

Звертаємо увагу на повторне використання метафори ‘sleepwalking’. Характеристика ставлення США до озброєння союзників як «вигадки / вимислу» (‘fiction’) підсилює негативне зображення.

Військова допомога США також використовується автором для негативного зображення США як актора, винного у продовженні війни:

*Even if we don’t accept Mr. Putin’s claim that America’s arming of Ukraine is the reason the war happened in the first place, it is certainly the reason the war has taken the **kinetic, explosive, deadly** form it has.*

Тут виокремлюємо серію атрибутів ‘kinetic’ (кінетичний), ‘explosive’ (вибуховий), ‘deadly’ (смертоносний), які використовуються для опису ходу війни та посилюють її негативне зображення.

Автор також використовує тему озброєння для негативного зображення України та позитивного зображення Росії:

In this light, mockery of Russia's battlefield performance is misplaced. Russia is not being stymied by a plucky agricultural country a third its size; it is holding its own, at least for now, against NATO's advanced economic, cyber and battlefield weapons.

У цьому прикладі Україна постає як «відважна сільськогосподарська країна, країна в три рази менша за Росію» (‘a plucky agricultural country a third of its size’). Незважаючи на те, що автор вживає позитивний атрибут ‘plucky’ (відважний), імплікатура речення додає до негативного зображення: Україна, як маленька відважна сільськогосподарська країна, не змогла б сама зупинити Росію. Автор напряду нейтралізує негативне зображення Москви стверджуючи, що «знущення над ефективністю Росії на полі бою є недоречним» (‘mockery of Russia's battlefield performance is misplaced’). Він також вживає фразу ‘holding its own’ (міцно тримається) для посилення позитивного зображення Росії.

Автор звертає увагу на США, як агента дії, вчинки якого призвели до вбивств як росіян (‘to kill’, ‘killed’), так і українців (‘have died who likely would not have’):

In the information age, this distinction is growing more and more artificial. The United States has provided intelligence used to kill Russian generals. It obtained targeting information that helped to sink the Russian Black Sea missile cruiser the Moskva, an incident in which about 40 seamen were killed.

Thousands of Ukrainians have died who likely would not have if the United States had stood aside.

Автор використовує стратегію перспективізації для просування своєї особистої думки, яка є щонайменше проросійською та антиамериканською.

Звернімо увагу на опис Москви, як агресора, який розпочав війну, та згадку США у наступному абзаці:

Naturally, Mr. Guaino understands that Russia is most directly to blame for the present conflict in Ukraine. It was Russia that massed its troops on the frontier last fall and winter and – having demanded from NATO a number of Ukraine-related security guarantees that NATO rejected – began the shelling and killing on Feb. 24.

But the United States has helped turn this tragic, local and ambiguous conflict into a potential world conflagration. By misunderstanding the war's logic,

Mr. Guaino argues, the West, led by the Biden administration, is giving the conflict a momentum that may be impossible to stop.

У наведеному уривку спостерігаємо використання дисклеймера. За Т.ван Дайком, дисклеймери, це фрази, які використовуються автором дискурсу для зображення власного уявного, не справжнього, ставлення до того чи іншого соціального актора задля маніпуляції та збереження власного обличчя [I&D c. 50]. Тут маємо справу не з виразом-дисклеймером, а з абзацем-дисклеймером. Спочатку, автор визначає Росію як головного агресора, що є загальноприйнятим фактом. Це дозволяє йому звернутись до великої кількості читачів, які б погодилися з таким твердженням. У наступному абзаці автор подає свою справжню думку щодо провини США, яка вже не здається такою жорстокою за рахунок абзацу-дисклеймера, таким чином завуальовуючи своє справжнє ставлення до ситуації. У цьому та інших прикладах нас також цікавить посилання на Генрі Гудіно, радника колишнього президента Франції Ніколя Саркозі, який, в свою чергу, мав тісні зв'язки з Путіним. Автор погоджується з думкою Гудіно щодо причетності США до продовження війни: ‘He is right’.

Цікавим є й ставлення автора до Революції гідності та анексії Криму:

In 2014 the United States backed an uprising – in its final stages a violent uprising – against the legitimately elected Ukrainian government of Viktor Yanukovich, which was pro-Russian. (The corruption of Mr. Yanukovich's government has been much adduced by the rebellion's defenders, but corruption is a perennial Ukrainian problem, even today.) Russia, in turn, annexed Crimea, a historically Russian-speaking part of Ukraine that since the 18th century had been home to Russia's Black Sea Fleet.

Спочатку звернімо увагу на терміни, які вжито автором для назви Революції гідності: ‘uprising’ та ‘rebellion’. Обидва іменники мають значення «бунт» та «повстання» та є синонімами. Автор імпліцитно вказує на їх незаконність згадуючи легітимність (‘legitimately elected’) колишнього президента України Віктора Януковича. За допомогою фрази-дисклеймера автор згадує за корумпованість уряду Януковича, на яку вказують прихильники Революції гідності, але одразу ж подає своє справжнє ставлення та стверджує, що корупція й досі є проблемою України. Імплікатура цих речень є наступною: корумпованість Януковича, проти якої боролись під час бунту, досі залишається проблемою України, тому бунт не мав результату. Варто зауважити, що автор повністю оминає інші проблеми часів уряду Януковича, за викорінення яких українці боролись під час Революції гідності. Автор не

займається підміною понять та напряду називає анексію Криму «анексією» ('annexed Crimea'), а не «конфліктом» чи «ситуацією». Однак він стверджує, що Росія зробила це у відповідь на Революцію гідності. На це вказує ідіома 'in turn' (у свою чергу). Така позиція належить до дискурсу провокації, головною ідеєю якого є уявлення, що Росія анексувала Крим, розпочала війну на Донбасі та Російсько-українську війну, тому що вона була спровокована Заходом. Реалізацію цього дискурсу помічаємо й при згадці Хартії стратегічного партнерства між США та Україною: *'That charter 'convinced Russia that it must attack or be attacked,' Mr. Guaino wrote'*. Автор підтверджує свою позицію зазначаючи, що хід війни «виправдав» ('vindicated') позицію Путіна та його поведінку: *'The rocky course of the war in Ukraine thus far has vindicated Mr. Putin's diagnosis, if not his conduct.'*

Автор просуває свою проросійську позицію й при аргументації анексії Криму:

One can argue about Russian claims to Crimea, but Russians take them seriously. Hundreds of thousands of Russian and Soviet fighters died defending the Crimean city of Sevastopol from European forces during two sieges – one during the Crimean War and one during World War II. In recent years, Russian control of Crimea has seemed to provide a stable regional arrangement: Russia's European neighbors, at least, have let sleeping dogs lie.

Знову помічаємо використання фрази-дисклеймера 'one can argue about Russian claims to Crimea' (можна поспорити щодо претензії Росії на Крим), за якою слідує основна думка. Розглянемо маніпулятивне використання топосу жертв та чисел. Автор стверджує, що «сотні тисяч російських та радянських бійців загинуло захищаючи Севастополь від європейських військ». Звернімо увагу на ототожнення радянських військ з російськими. Автор оминає той факт, що Червона армія складалась з солдатів усіх національностей Радянського Союзу, серед яких велику частку займали й українці. Автор також стверджує, що анексія Криму призвела до «стабільної регіональної згоди» та вказує на байдужість європейських сусідів Росії. Отже, він маніпулює читачами, звертаючи їх увагу на стабільність ситуації та оминаючи те, що анексія Криму була кричущим порушенням міжнародного права.

Автор активно просуває антиамериканську позицію за допомогою зазначення США, як головного агента дії, що продовжує ескалацію війни:

Even if we don't accept Mr. Putin's claim that America's arming of Ukraine is the reason the war happened in the first place, it is certainly the reason the war has taken the kinetic, explosive, deadly form it has.

Звертаємо увагу на використання фрази-дисклеймера 'even if' («навіть якщо»), яка допомагає автору донести дві ідеї до читача одночасно. По-перше, фраза-дисклеймер частково нейтралізує негативне зображення головної ідеї речення, яку помічаємо у його другій частині – озброєння України США є причиною продовження війни. По-друге, автор просуває ідею того, що озброєння України США є також і причиною початку війни. Сама згадка ідеї, навіть якщо вона й нейтралізована фразою-дисклеймером, разом із вісьмома абзацами негативного зображення озброєння України США, які передували згаданому реченню, допомагають донести її до читача навіть із більшим ефектом. Таким чином, експліцитно автор зазначає, що озброєння України США є причиною продовження війни, але імпліцитно він також вважає, що це є й причиною її початку.

Висновки. Медіадискурс відіграє ключову роль в інформаційному аспекті російсько-української війни. Критичний аналіз дискурсу та дискурсивних стратегій може допомогти краще зрозуміти, як саме дискурс впливає на хід війни. Автори такого дискурсу часто вдаються до маніпуляцій та пропаганди, адже головним його завданням є вплив на читача.

Проведене дослідження дає підстави вважати, що низка дискурсивних стратегій, такі як номінативна / предикативна стратегія, стратегія посилення / послаблення та стратегія перспективізації, допомагають авторам досягти бажаного результату. Лінгвістичними реалізаціями цих стратегій є атрибути, прислівники, стилістичні засоби, такі як метафора, фрази-дисклеймери, ідіоми та імплікатури. Ретельний їх аналіз у різних контекстах (політичному, історичному, соціальному, когнітивному) вказує на те, як саме автори дискурсу маніпулюють читачами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мак-Квейл Д. *Теорія масової комунікації*. Львів : Літопис. 2010. 538 с.
2. Сизонов Д. Ю. Медіатекст та медіадискурс у сучасному медійному просторі. *Studia Linguistica*, 7. 2013. С. 389-393.
3. Fairclough N. L. *Language and Power* (2nd edn.). Harlow : Longman. 2001.
4. Fairclough N. *Analysing Discourse. Textual Analysis for Social Research*. L. : Routledge. 2003.
5. Tannen D., Hamilton H. E., & Schiffrin D. *The handbook of discourse analysis*. John Wiley & Sons. 2015.
6. van Dijk T. A. Principles of critical discourse analysis. In *The sociolinguistic reader. Gender and discourse*, 2. 1998.

7. Wodak R. *Critical Discourse Analysis, Discourse-Historical Approach*. 2015. DOI: 10.4135/9780857028020.d6.
8. Wodak R. *Methods of Critical Discourse Studies*, 3rd edition. 2015.
9. Wodak R. & Meyer M. *Methods of Critical Discourse Analysis*, Vol. 1. 2001. DOI: 10.4135/9780857028020.d4.
10. Wodak R., & Meyer M. Critical discourse analysis: History, agenda, theory and methodology. In R. Wodak & M. Meyer (Eds.) *Methods of critical discourse analysis* (2nd revised edition). Sage. 2009. P. 1-33.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Caldwell C. The War in Ukraine May Be Impossible to Stop. And the U.S. Deserves Much of the Blame. *The New York Times*. 2022, May 31. URL: <https://www.nytimes.com/2022/05/31/opinion/us-ukraine-putin-war.html>